

20 ביוני 2017

לכבוד
מר בנימין נתניהו
ראש הממשלה
באמצעות פקס : 02-6703398
ובאמצעות מייל : PMO.HEB@it.pmo.gov.il

שלום רב,

הנדון : פרשת ילדי תימן, המזרח והבלקן

מחר, 21.6.17, הוא יום המודעות לפרשת ילדי תימן, המזרח והבלקן. אנו פונים אליך בעניין פרשת היעלמותם של למעלה מאלף ואולי אלפי ילדים ופעוטות בני עולים בשני העשורים הראשונים לקום המדינה. לפי העדויות, ילדים נעלמו ממסגרות מוסדיות, בעיקר בתי תינוקות ובתי חולים. להורים נמסר כי ילדם נפטר, זאת ללא תעודת פטירה או מקום קבורה. גורמי האכיפה סירבו לחקור את הנושא ואת תלונות המשפחות. המאבק לחשוף את הפרשה עלה לכותרות בשנות ה-90 בזכות מאבקו של הרב עוזי משולם, שטען כי חלק מהילדים הועברו לאימוץ בקרב משפחות בארץ ובחו"ל, ובחלקם נערכו ניסויים. התקשורת תייגה את הטענות כמופרכות.

בימים אלה שב הנושא לסדר היום הציבורי, בין היתר בזכות פעילותן של עמותות העוסקות בתחום, ובהן : עמותת אחים וקיימים, עמותת עמ"ם, האגודה לטיפול חברה ותרבות, מורשת יהודי תימן, נציגי משפחות הנעלמים, הפדרציה העולמית ליהדות תימן ועוד.

הממסד החל לעסוק בפרשה בשנת 1967, בעקבות צווי גיוס שקיבלו המשפחות לילדיהן שנעלמו. תחילה הוקמה "ועדת בדיקה", "ועדת בהלול-מינקובסקי" (1967-1968). לאחר ביקורות קשות על תפקודה של ועדה זו הוקמה בשנות ה-80 "ועדת שלגי" (1988-1994), שגם היא ספגה ביקורת ציבורית קשה. הוועדה השלישית והאחרונה הוקמה ב-1995: ועדת חקירה ממלכתית, "ועדת קדמי" (1995-2001).

כל הוועדות קבעו כי רובם המכריע של הילדים שנעלמו אכן נפטרו. ועדת קדמי שללה אומנם חטיפה ממסדית, אך לא שללה "מסירה מזדמנת לאימוץ" של 56 ילדים. במשך השנים נמתחה ביקורת רבה על הוועדות ונטען כי עסקו בטיוח ולא בחקירה. כך, למשל, פרופ' בועז סנג'רו במאמרו על ועדת קדמי:¹

"עבודת הוועדה לקתה בליקוי היסודי ביותר שוועדת חקירה עלולה ללקות בו – העדר אפיסטמולוגיה של חשד". פרופ' סנג'רו קובע עוד, כי הוועדה לא פעלה מתוך נקודת הנחה שיש חשד לחטיפה, והתייחסה בסלחנות קיצונית למחדלים שבוצעו "מתחת לאפה" בשנות פעילותה. דוגמה בולטת היא שהוועדה לא מצאה לנכון לחקור את השמדתם, בסמוך לזמן פעילותה, של שני ארכיונים חשובים הנוגעים לפרשה, והסתפקה בהסבר כי הארכיונים הושמדו בטעות.

בפברואר 2017 הוקמה בכנסת "הוועדה המיוחדת לפרשת היעלמותם של ילדי תימן, המזרח והבלקן" בראשות ח"כ נורית קורן. הוועדה פועלת בימים אלה, ובדיוניה הוצגו עדויות לביצוע

¹ בועז סנג'רו "באין חשד אין חקירה אמיתית: דוח ועדת החקירה הממלכתית בעניין פרשת היעלמותם של ילדים מבין עולי תימן" תיאוריה וביקורת 21 (2002)

ניסויים רפואיים בילדים, שחלקם הביאו למותם. העדויות חשפו את התפיסות הגזעניות ששלטו באותה תקופה, ושהביאו עד לעשיית מעשים נפשעים.

כפי שתוארה זאת ח"כ נורית קורן, יו"ר הוועדה, בישיבה מיום 14.6.17, תוך כדי ביקורת על מסקנות הוועדות שקדמו לה: ² "המידע שהוצג בוועדה לא הומצא כעת, הכל נמצא בפרוטוקולים של הוועדות שחקרו בעבר את הפרשה. חקרו ולא עשו עם הממצאים דבר. הובהר לנו כי נעשו ניתוחים רבים על ילדים חיים ומתים, שנראה על פניו שהינם חסרי בסיס ולא היו נחוצים, לא לשם קביעת המוות ולא לשלומם של המטופלים. הממצאים המוזעזעים אף הביאו את החוקר ליפשטיין למסקנה שההתייחסות הייתה נוראית, הילדים הפכו פסולת ביולוגית, ללא קבורה, ובטענה שלא היה מי שידרוש".

תפיסת זכויות האדם מבוססת על ההכרה בערך האדם, בקדושת חייו ובהיותו בן-חורין. לפרשת היעלמותם של ילדי תימן, המזרח והבלקן השפעה מכרעת על זכויות האדם ועל חייהן של המשפחות שילדיהן נעלמו, שהפצע חי ומדמם אצלן עד היום.

החלטת הממשלה לחשוף את מסמכי הוועדות היא מבורכת, אך אין בה די. במשך שנים סבלו המשפחות שסיפרו את סיפורן מחוסר אמון ומהתנשאות, ואילו הגורמים המעורבים זכו ליחס שלחני. הדברים הובילו לבדיקה הרשלנית של הפרשה.

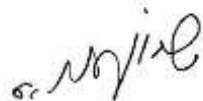
בנסיבות אלה, שמהן עולה כי העולים מתימן, המזרח והבלקן סבלו מיחס גזעני ומפגיעה אנושה בזכויותיהם על רקע מוצאם, ולאור הביקורת על תפקודן של ועדות החקירה השונות, ראוי היה להקים ועדת חקירה בעלת מנדט רחב, שתדד לחקר האמת. יחד עם זאת, בשל חלוף השנים והעובדה כי רבים מן העדים כבר לא בין החיים, ספק אם ניתן לממש המלצה זאת.

בנסיבות אלה יש לפעול ככל האפשר להכרה בעוול ההיסטורי, לעשיית צדק ולהבאת מזור למשפחות, ולנקוט צעדים משמעותיים, ובהם:

- א. הקמת גוף ציבורי, שבו יהיו שותפים גורמי הממשלה, משפחות וארגונים חברתיים, שיעסוק בתיעוד ובהנצחה של הפרשה ויבחן דרכים לסייע למשפחות.
- ב. חשיפה מרבית של החומרים הרלבנטיים שעמדו בפני הוועדות השונות, וכן חשיפה של מסמכים שבידי גורמים שפעלו כשלוחיה של המדינה בטיפול במשפחות באותן שנים.
- ג. הקצאת משאבים לצורך עריכת בדיקות דנ"א למשפחות המעוניינות בכך והקמת מאגר.
- ד. תמיכת הממשלה בהארכת המנדט של ועדת הכנסת המיוחדת והקצאת המשאבים הממשלתיים הנדרשים כדי לסייע בידיה, על מנת להמשיך בבדיקות להגיע לחקר האמת.

אנו תקווה שיעשה מאמץ על מנת להגיע לחקר האמת ולתקן עוול היסטורי של פגיעה בזכויות האדם של העולים מתימן, המזרח והבלקן.

בברכה,

שרון אברהם-ויס, עו"ד

מנכ"לית

² אתר הכנסת, ועדה מיוחדת לפרשת היעלמותם של ילדי תימן, מזרח והבלקן, [דיון מיום 14.6.2017](#).